

Zsombor
Ferenc

MINŐSÍTETT NYÁRFAJTÁK VIZSGÁLATÁNAK NÉHÁNY EREDMÉNYE

Mint arról már szaklapunkban hírt adtunk, az erdészeti növényfajokon belül is folyik fajtaelőállító nemesítés, illetve honosítás. Ennek egyik eredményeként került sor a nyárfajon belül is új fajták állami minősítésére. Meghatároztunk egy *nyár alapfajtaválasztékot*, amelynek tagjai az új minősített fajták (*Populus × euramericana* 'I—214' és *Populus × euramericana* 'O. P. 229') és az erdőgazdálkodásban túlnyomórészt a nyár termőhelyeken elterjedt óriásnyár (*Populus × euramericana* 'Robusta'), valamint a koránfakadó nyár (*Populus × euramericana* f. marilandica). Az erdészeten belül a fajták természetesen még nem általános, de a nemesítés eredményeképpen a „fajtahasználat” szükségszerűen bevonult az erdészeti gyakorlatba is.

A MÉM Erdőrendezési Főosztály megbízásából olyan vizsgálati módszer kidolgozását végezzük, amelynek segítségével fiatalokú egyedek faanyagának minőségi és mennyiségi paraméterei alapján mód nyílik az idős korú faanyag várható tulajdonságainak előrejelzésére. Az előrejelzés faminőségre vonatkozó megállapításai azon a tényen alapulnak, hogy a faanyag jó határfokkal történő hasznosíthatóságát a *fizikai-mechanikai*-, *kémiai* tulajdonságai mellett a fajfajok (fajták) sajátos *anatómiai* jellemzői határozzák meg. Az ilyen jellegű tulajdonságok megismerésében nyújt az Országos Mezőgazdasági Fajtakísérleti Intézetnek segítséget a *Faipari Kutató Intézet* az alaptermékek elvégzésével, amelyet értékelve kaphatunk képet a fajták jellemző tulajdonságairól.

A következőkben az óriásnyár, az 'I—214' és az 'O. P. 229' néhány fajtajellemző tulajdonság vizsgálatának eredményét szeretném összefoglalva ismertetni.

Az évenkénti mennyiségi fatömeggyarapodást az évgyűrűk jól tükrözik. Az *évgyűrűszélesség* mikronban mért adatai alapján az új fajták jól elkülöníthetők az óriásnyártól. A 'Robusta' átlagévgyűrűszélesség értékei szűkebb intervallumban mozognak, alacsonyabb felsőhatárértékeket érnek el, mint az 'I—214' és az 'O. P. 229' fajták. A két új fajta növekedésére jellemző, hogy az első 4—5 év folyamán igen gyorsan eléri a maximumot, majd 12 éves korig (12 éves mintatörzseket vizsgáltunk) erősen csökkenő tendenciát mutat (1. ábra).

Az évgyűrűk évi átlagnövekedéséből kiszámítottuk a *fajták egymáshoz viszonyított növekedésének arányát*. Megfigyelhető, hogy míg az 'I—214' fajta és a 'Robusta' növekedési aránya az 1—4., és 9—12. években közel azonos, addig az 'O. P. 229' fajta, akár az 'I—214'-hez hasonlítva, akár a 'Robusta'-hoz, az 5. évtől a 12. évig mutat hasonló növekedési arányt (1. táblázat).

Az évgyűrűn belül a *korai-kései pászta* arányának évenkénti változása az összes törzs átlagában követi az évgyűrűszélesség évenkénti változásának tendenciáját.

A faminőség egyik jellemzője a *térfogatsúly*, amely jól tükrözi a fajták közötti különbségeket. Ki kell emelni, hogy az 'O. P. 229' fajta fatömeghozam

szempontjából az 'I—214' olasznyárhoz hasonló, de fájának térfogatsúlya magasabb annál. A vizsgált nyárfajták közül legnagyobb térfogatsúly értéke az óriásnyárnak van. Az egyes évgyűrűkben mért térfogatsúly értékek között elég nagy szórás figyelhető meg (2. táblázat).

Fajta növekedésének aránya 1. táblázat

Év	'O.P. 229' 'I—214'	'O.P. 229' 'Robusta'	'I—214' 'Robusta'
1— 4	1,22	1,93	1,59
5— 8	0,91	1,22	1,26
9—12	0,80	1,25	1,55

Egyes évgyűrűk térfogatsúlya 2. táblázat

Év	'O.P. 229'	'I—214'	'Robusta'
1	0,399	0,325	0,399
2	0,427	0,378	0,450
3	0,440	0,380	0,474
4	0,396	0,354	0,468
5	0,427	0,342	0,428
6	0,441	0,326	0,409
7	0,436	0,328	0,398
8	0,410	0,319	0,389
9	0,405	0,329	0,432
10	0,412	0,321	0,411
11	0,427	0,323	0,413
12	0,412	0,330	0,427
Törzsátlag:	0,417	0,338	0,425
Minimum és maximum közötti különbség	0,045	0,061	0,085

Érdekes megfigyelni a rosthosszúság alakulását mindhárom vizsgált nyárfajta esetében. A fajtajelleg jól mutatkozik. Az 'I—214' olasznyár és a 'Robusta' között szinte nincs különbség. Az 'I—214' évgyűrűnkénti rosthosszúsága a 12 év átlagában 1135 mikron, míg ugyanígy a 'Robusta' esetében 1132 mikron. A rostok hosszúsága az első hat évben erőteljesebben növekszik. A 6. év után is növekvő tendencia mutatkozik, de enyhébb emelkedéssel (3. táblázat). Az 'O. P. 229' fajta összehasonlítva az előbbi kettővel, azoktól tendenciájában eltérő jeleget mutat. Az 'I—214' és 'Robusta' három éves kor után magasabb rosthossz értékeket ad az 'O. P. 229' fajtánál. Érdekes, hogy az 'O. P. 229' is 12 éves korában megközelíti az előbbi két fajta 12 éves korban mért rosthosszúságát. Viszont a 4., 5. évtől egyre növekvő különbség mutatkozik a 10. évig és csak a 10. évtől kezdődően csökken fokozatosan a fajták közötti különbség (2. ábra).

A vizsgált fajták szilárdsági tulajdonságait csak összehasonlító jelleggel, adatok közlése mellőzésével említem. Tehát összehasonlítva az 'O. P. 229' fajtát az 'I—214' olasznyárral, valamint az óriásnyárral, megállapítható, hogy az 'O. P. 229' nyár hajlítószilárdság és nyomószilárdság tekintetében mindkét nyárral

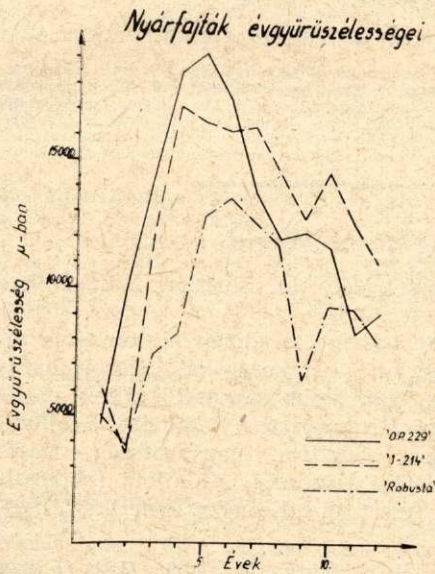
Átlagos rosthossz mikronban

Évgyűrű	'O.P. 229'	'I-214'	'Robusta'	Fajták közötti különbség	
				'O.P. 229' és 'I-214'	'O.P. 229' és 'Robusta'
				között	
1	648	586	570	+ 62	+ 78
2	747	738	696	+ 9	+ 51
3	826	850	844	- 24	- 18
4	875	956	958	- 81	- 83
5	910	1074	1105	-164	-195
6	966	1193	1198	-227	-232
7	992	1258	1252	-266	-260
8	1076	1333	1324	-257	-248
9	1154	1370	1366	-216	-212
10	1182	1401	1398	-219	-216
11	1264	1414	1428	-150	-164
12	1341	1450	1448	-109	-107
Átlag:	998	1135	1132	-	-

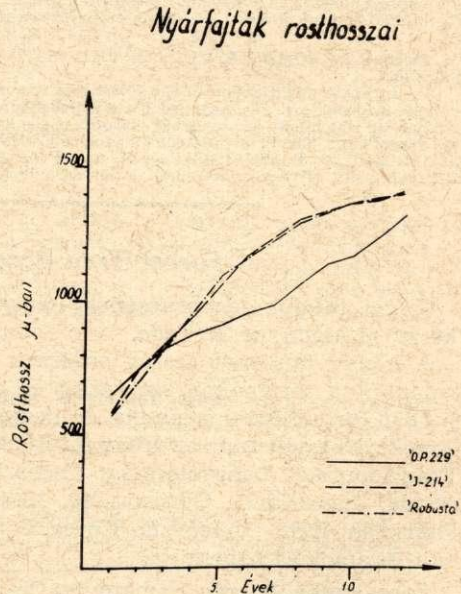
Megjegyzés: Ahol az 'O.P. 229' rostjai hosszabbak a másik két fajtánál; + jellel jelöljük a különbséget, ahol rövidebbek; - jellel.

szemben alacsonyabb értékeket ér el. *Ütő-törő munka szempontjából viszont magasabb értékek jellemzik mint az 'I-214' fajtát, de az óriásnyár értékeit nem éri el.*

Az 'O. P. 229' fajta aszás-dagadás értékeit az 'I-214' olasznyár és az óriás-

1. ábra

2. ábra

nyár idevonatkozó értékeivel hasonlítva össze, megállapítható, hogy az 'O. P. 229' nyár jellemzői a másik két nyárral szemben jobbak (4. táblázat).

Szükségesnek tartottam e néhány tulajdonság vizsgálati eredményének összefoglaló jellegű ismertetését egyrészt tájékoztatás szempontjából, másrészt, hogy rávilágítsak a fajtákra jellemző tulajdonságok jelentőségére. Igen érdekes

4. táblázat

Aszás-dagadás értékei

Fajta neve	aszás%		dagadás%	
	sugár	húr	sugár	húr
	irányban			
'O.P. 229'	2,26	5,42	2,74	7,58
'I-214'	3,29	9,00	2,58	8,44
'Robusta'	5,29	10,74	4,10	10,54

az új fajtákat a fatömeghozam összehasonlításán felül egyéb tulajdonságok szempontjából is egymás mellé állítani és megfigyelni a mennyiségi jellemzők mellett a minőségi fajtajelleget is.

Még csak most kezdődött az erdészeti fajták állami minősítése és jelenleg főleg a fatömeghozam döntő egy-egy új fajta elbírálásánál, de elkövetkezik az az idő is, amikor azonos mennyiségi hozam mellett a felhasználás szempontjából fontos belső, minőségi tulajdonságok mérlegelése lesz a döntő egy új fajta minősítésekor, bevezetésekor.

Жомбор Ф.: НЕКОТОРЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ИСПЫТАНИЯ АПРОБИРОВАННЫХ СОРТОВ ТОПОЛЯ

В ходе государственной апробации сортов лесных пород до сих пор решающим показателем считалась древесная продукция. Общегосударственным институтом сортоиспытания разрабатывается такой метод испытания, с помощью которого открывается возможность на основании параметров качества древесины молодых деревьев прогнозировать ожидаемые достоинства древесины деревьев старшего возраста. Выполнено испытание качества древесины разновидностей тополя *P. robusta*, 'I-214', 'O.P. 229' и недалеко уже время, когда при апробации, внедрении нового сорта, кроме количественных показателей, решающим будет обсуждение важных с точки зрения использования внутренних достоинств.

Zsombor F.: SOME RESULTS IN THE INVESTIGATIONS OF THE QUALIFIED POPLAR TREE SPECIES

In the State qualification of the forest tree species the main point of view has been the drain in timber volume for this time. The National Plant Breeds Experimental Institute has been developed an experimental method by which help the expected features of the trees can be forecasted based on the quality parameters of the young trees. The investigations and the comparison work had been finished on the *Pepulus robusta*, „I 214” and „O P 229” Poplar species and it is expected that the inner features of the new species will be the main point of view in the qualification on a decisive way besides the timber drain in the near future.

Forest Tree Breeding in the World

(Erdei fafajok nemesítésének világhelyzete), 205 old. illusztrációkkal. Szerkesztő és kiadó: dr. R. Toda.

A könyv huszonöt ország erdészeti nemesítésének eredményeit tartalmazza, valamint a történelmi, szervezési és gyakorlati vonatkozásokat. Szerzői hazájukban az erdészeti genetika és nemesítés legkiválóbb képviselői. Ezek az államok: Nagy-Britannia, Írország, Norvégia, Németország, Hollandia, Belgium, Franciaország, Lengyelország, Csehszlovákia, Ausztria, Magyarország, Olaszország, Jugoszlávia, Görögország, Kelet-Afrikai Közösség, Malájföld (Malawi), Pakisztán, India, Indonézia, Korea, Japán, Ausztrália, Kanada, Amerikai Egyesült Államok és Argentína.

Forgalomba hozza: Yamato-ya Co. Ltd. Huzi Bldg. No. 806, (104) Ginza 1—16—6, Tyuuo-ku, Tokyo, Japán. Ára: 3500 Yen+postaköltség (kb. 300 Ft).